

บทที่ 3

การดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวาดภาพระบายสี ในระดับชั้นประถมศึกษา ที่ใช้แนวการศึกษาวอลดอร์ฟ โดยทำการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามแนววอลดอร์ฟ และหลักการเรียนการสอนศิลปะโดยทั่วไป ที่นำมาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบกับข้อมูลจากการเข้าไปศึกษาสังเกตการณ์เบื้องต้น จากโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

การกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการเลือกแบบเจาะจง(Purposive sampling) เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาแนววอลดอร์ฟ ทั้งหมดประกอบด้วย 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ปัญญาทัย และโรงเรียนแสนสนุกไตรทักชะ ทำการวิจัยในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2546

ประกอบด้วยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.กลุ่มประชากรในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม

- 1.1 ผู้บริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นผู้วางแผนหลักสูตรทางวิชาการของโรงเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษา ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ ประกอบด้วย โรงเรียนแสนสนุกไตรทักชะ 1 คน และโรงเรียนปัญญาทัย 1 คน รวมเป็น 2 คน
- 1.2 ผู้สอน ซึ่งเป็นครูที่สอนวาดภาพระบายสีตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ ในชั้นประถมศึกษา(ป.1-6) ทั้ง 2โรงเรียน ประกอบด้วย ครูโรงเรียนแสนสนุกไตรทักชะ ชั้น(ป.1-3) ทั้งหมด 4 คน และครูโรงเรียนปัญญาทัย ชั้น (ป.1-6)ทั้งหมด 5 คน รวมเป็น 9 คน
- 1.3 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นนักวิชาการ หรือผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวาดภาพระบายสี ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟกับโรงเรียนที่ใช้แนวการศึกษานี้ ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะ ตามแนวศึกษาวอลดอร์ฟในระดับประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2คน เป็นวิทยากรผู้เชี่ยวชาญที่อบรมการสอนวาดภาพระบายสีให้

กับครูแนววลดอร์ฟ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 2 คน และเป็นผู้ผ่านการศึกษาด้านศิลปะตามแนววลดอร์ฟ จากสถาบันการศึกษาปรัชญาวลดอร์ฟโดยตรง โดยมีประสบการณ์ทำงานวิชาการมากกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน

2. ตัวอย่างประชากรในการสังเกต ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม(Simple Random Cluster Sampling) แบ่งเป็นระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ทำการสุ่มจากโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย สุ่มได้ชั้นป.1 และป.5 ของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทยทัย และ สุ่มได้ชั้นป.3 ของโรงเรียนแสนสนุก ไตรทักษะ(ซึ่งเปิดสอนอนุบาล-ชั้นป.3เท่านั้น ในปีการศึกษาที่ทำการศึกษาเก็บข้อมูล) ทั้ง 2 โรงเรียนที่ทำการศึกษาครั้งนี้ มีการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นเรียนละ 1 ห้องเรียน เท่านั้น ในการสุ่มครั้งนี้จึงเป็นการสังเกตประชากรทั้งหมดในแต่ละระดับชั้นที่สุ่มได้ และถือเป็นตัวแทนของระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมด ที่มีการจัดการศึกษาแนววลดอร์ฟ สรุปรวมการสังเกตทั้งสิ้น 3 ชั้นเรียน โดยทำการสังเกตขณะที่ทำการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพระบายสีที่ปรากฏในช่วงต่างๆของการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยขึ้น โดยศึกษาจากกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ กรอบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาวลดอร์ฟ กรอบแนวคิดทฤษฎีทางการเรียนการสอนทั่วไป และการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ พัฒนามาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ดังนี้

1.แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวาดภาพระบายสี

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง(Semi-Structure interview) ทำการกำหนดตัวแปรที่ศึกษาจัดทำเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย เพื่อใช้เป็นแนวการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 8 ประเด็น คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตรเนื้อหา ด้านจุดประสงค์การเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ใช้ทั้ง 8 ประเด็นเป็นกรอบคำถามเดียวกันในการสัมภาษณ์ ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม จัดทำไว้ในตอนที่2ของแบบสัมภาษณ์แต่ละกลุ่มประชากร โดยมีเป้าหมายของคำตอบที่ต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของประชากรที่ให้สัมภาษณ์ มีส่วนประกอบของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวการศึกษาวลดอร์ฟ ในการจัดการเรียน การสอนวาดภาพระบายสี ในชั้นเรียนประถมศึกษา มี 8 ประเด็น

1.2. แบบสัมภาษณ์ ผู้สอน ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนการสอนวาดภาพระบายสี ในชั้นเรียน-
ประถมศึกษา ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ มี 8 ประเด็น

1.3 แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทางด้านการเรียนการสอนวาดภาพระบายสี ใน
ชั้นเรียนประถมศึกษา ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ มี 8 ประเด็น

2. แบบสังเกต เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเรียนการสอนวาดภาพระบายสี เป็นแบบสังเกตแบบ ไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม การเรียนการสอนวาดภาพระบายสี
ของผู้สอนและผู้เรียนตลอดกิจกรรม

ตอนที่ 2 แบบสำรวจรายการสื่อการสอน และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ที่ใช้ใน
กระบวนการเรียนการสอน

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เดินทางไปศึกษาสภาพการเรียนการสอนจริงในโรงเรียนที่
ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัย

2. แล้วดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยดังกล่าว แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต
สร้างตามกรอบทฤษฎีในการวิจัย และข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาสังเกตการณ์

3. นำโครงร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตที่สร้างเสร็จแล้ว ไปขอคำแนะนำ
จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจแก้ไขด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 ท่านตรวจสอบ คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ นักวิชาการทางศิลปศึกษา 2 ท่าน นัก
วิชาการการประถมศึกษาแนววอลดอร์ฟ 2 ท่าน และครูปฏิบัติการ 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิง
เนื้อหา พร้อมทั้งขอคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

5. ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยทดลองใช้ (Try out) กับตัวอย่างประชากรที่มีคุณ

สมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นำแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตไปทดลองใช้กับครูผู้สอน ผู้บริหารงานวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษานำร่อง โดยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ มาตรวจสอบความสอดคล้องในคำถามและคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์และรายการสังเกตในการเก็บข้อมูลจริง และเพื่อเป็นการทำความเข้าใจกับกลุ่มประชากร จึงทำการปฏิบัติในขั้นนำร่อง ใช้เวลาศึกษาโรงเรียนละ 2 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 2 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลการสังเกต ใช้เวลาเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ใช้เวลาศึกษาโรงเรียนละ 1 เดือน ในการติดตามสังเกตการณ์เรียนการสอนทุกวัน สังเกตในระดับชั้นที่ได้จากการสุ่ม และพยายามสังเกตในทุกระดับชั้นเมื่อมีโอกาส พร้อมซักถามผู้สอนในชั้นเรียนอย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ เป็นไปตามลำดับ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลอธิบายตามประเด็นคำถามสัมภาษณ์ และหาข้ออธิบายตามประเด็นที่ได้เพิ่มเติมจากการสังเกต ประมวลสรุปเพื่อนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลคำสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาวอลดอร์ฟ มีผู้เชี่ยวชาญบางท่าน ที่พำนักอยู่ต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อสัมภาษณ์จัดทำเป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยส่งข้อมูลทาง E-mail และได้ติดตามผลการตอบแบบสอบถามเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการสอบถามขยายความประเด็นที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านลักษณะของการสัมภาษณ์มากที่สุด

ระยะเวลาการดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล ระยะเวลา(สัปดาห์)	มกราคม				กุมภาพันธ์				มีนาคม			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
การสังเกต												
ร.ร. ปัญญาทัย	←————→				←————→							
ร.ร. ไตรทกษะ					←————→							
การสัมภาษณ์												
ผู้บริหารวิชาการ(2ร.ร.)			←————→		←————→							
ผู้สอน (2 ร.ร.)	←————→				←————→							
ผู้เชี่ยวชาญ							←————→		←————→			

การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องตามเครื่องมือวิจัย และบรรยายข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ทั้งหมด 8 ประเด็น คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตรเนื้อหา ด้านจุดประสงค์การเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารงานวิชาการ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนवादภาพระบายสี ในระดับชั้นประถมศึกษา ที่ใช้แนวการศึกษาวอลดอร์ฟ

วิธีการวิเคราะห์ ใช้วิธีนำคำสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และนำมาสรุปประเด็นในรูปแบบการบรรยายเป็นความเรียง โดยจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา 8 ประเด็น

ส่วนที่ 2 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอน เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนการสอนवादภาพระบายสี ในระดับชั้นประถมศึกษา ที่ใช้แนวการศึกษาวอลดอร์ฟ

วิธีการวิเคราะห์ ใช้วิธีนำคำสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และนำมาประมวลผลสรุปประเด็นเป็นความถี่ ในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยายเป็นความเรียง โดยจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา 8 ประเด็น

ส่วนที่ 3 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวคิดทางด้านการเรียนการสอนवादภาพระบายสี ในระดับชั้นประถมศึกษา ที่ใช้แนวการศึกษาวอลดอร์ฟ

วิธีการวิเคราะห์ ใช้วิธีนำคำสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และนำมาประมวลผลสรุปประเด็นเป็นความถี่ ในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยายเป็นความเรียง โดยจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา 8 ประเด็น

ส่วนที่ 4 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอนवादภาพระบายสี ในระดับชั้นประถมศึกษา

วิธีการวิเคราะห์ ใช้วิธีนำผลการสังเกตรายการ และการจดบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนอย่างละเอียด นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและประมวลสรุปเป็นการบรรยายความเรียง ตามประเด็นที่ศึกษา 8 ประเด็น

ประกอบการนำเสนอการบรรยายภาพเหตุการณ์ ตัวอย่างชั้นเรียนที่ทำการสังเกต แบ่งเป็นชั้นประถมศึกษาตอนต้น และชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่ประกอบด้วย 3 กิจกรรมของแต่ละชั้นเรียน คือ (1) การระบายสีน้ำ (2) การวาดรูปทรง (3) การวาดภาพประกอบบทเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. การหาค่าความถี่ (Frequency)

ทำการแปลงข้อมูลเป็นจำนวน(ความถี่) โดยการประมวลผลระดับความถี่ของผู้ตอบ จากส่วนย่อย (ประเด็นที่ตอบ) แล้วลงรหัสคำตอบเพื่อจัดกลุ่มคำตอบ เป็นการแปลงข้อมูลเชิงคุณลักษณะเป็นเชิงปริมาณ และได้บรรยายความเรียงประกอบ ตามหลักสถิติที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (อุทุมพร จามรมาน , 2531)

2. การหาค่าร้อยละ (Percent) สูตร ร้อยละของข้อ = $\frac{\text{ความถี่ของข้อนั้น}}{\text{จำนวนทั้งหมด}} \times 100$

ใช้สำหรับแสดงข้อมูลทางจำนวน เป็นการวิเคราะห์ปริมาณ เปรียบเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์